

EGYHÁZ VÁLASZÚTON

Hagyományos hit modern eszmeáramlatok sodrában¹

Dr. Tempfli Imre

Engem is meglepett, hogy 2013. március 13-án – mindössze egy nappal a konklávé megnyitása után – fehér füst szállt fel a Szixtusi kápolna kéményéből. A 115 bíboros az 5. menetben az argentinai Buenos Aires érsekét, a sokak számára ismeretlen jezsuita Jose Mario Bergoglio-t (*1936) választotta meg pápának. Az új pápa a Ferenc nevet választotta magának. Ő volt az első európai a pápai trónon, aki nem a kontinensről jött; ő volt az első latin-amerikai pápa; az első jezsuita egyáltalán; és ő volt az első, aki a középkor legnagyobb szentjének, Assiszi Szent Ferencnek a nevét vette fel.

Ez az előadás nem Ferenc pápa életét és eddigi munkásságát akarja bemutatni. Ehelyett inkább azokat a modern *eszmeáramlatokat* szeretné ismertetni, melyek egyre inkább teret hódítanak a hierarchia és a hívek soraiban, és ezzel a jelenlegi pápaságnak olyan *kétértékű* megítéléséhez vezetnek.

Hogy jobban megértsük, kezdjük hát rögtön egyes alapismeretek felfrissítésével.

1. Mi a teológia?

A teológia szó *“Istenről való beszéd”*-et jelent, és mint *tudomány* Istenről szól, akiről a Szentírás is azt mondja, hogy *soha senki nem látta* (vö. 1Ján 4,12), azaz érzékeink számára felfoghatatlan.

Két igazság (axióma) az alapja. Az egyik az, hogy bár Isten az érzékeink számára felfoghatatlan, de - részben a teremtet világából, részben benső megérzésből - van róla tapasztalásunk. Az emberi *gondolkodás* képes felismerni a Teremtőt! A másik *alapigazság* pedig az, hogy az ember a történelemben találkozott Istennel, mert Isten a tér-idő meghatározott pontjain önszántából feltárulkozott előtte (= *kinyilatkoztatás*). Ez pedig azt jelenti, hogy az ember képes eljutni Istenhez, képes vele kapcsolatot teremteni vele.

Aki teológiát akar űzni, annak tudnia kell értelmezni és alkalmazni a fenti *axiómákat*. A *gondolkodásban* rejlő erővel, a világ és magunk mélyebb megismerésével, megértésével a *filozófia* foglalkozik. A történelmi *kinyilatkoztatással* pedig a *szentírás-tudomány* (a biblikum).

Mindazt, amit a *kinyilatkoztatásból* Istenről, emberről, egyházzal, világról, jövőről megtudhatunk, a *dogmatika* rendszerezi. Ez a teológia csúcsa, ide futnak be a források, felismerések, tézisek, és innen ered ismereteink minden gyakorlati alkalmazása.

Mindazt pedig, ami a *kinyilatkoztatásból* az *emberi döntés és cselekvés számára fontos*, ami segít bennünket, hogy felismerjük a helyest és a helytelent, illetve, hogy milyen választ vár tőlünk a *kinyilatkoztatásból* megismert Isten, azt az *erkölcsteológia* (morális) fogalmazza meg és rendszerezi.

2. A teológia rövid története

A teológiatörténetnek az ó- és középkorban három virágkora volt: a *patrisztika* (IV.-V. század), a *skolasztika* (XIII. század) és az *ellenreformáció* (XVI.-XVII. század)

---

¹ Ez az előadás egy lényegesen hosszabb írás rövidített változata. Terjesztése vagy közzététele – az ERAK honlapját kivéve – nem megengedett!

kora. Ezekben a századokban megmutatkozott a teológia *tartalmi teljessége*, sajátos *jelleének és stílusának biztonsága* valamint a korszakalkotó művek sokaságát létrehozó *életerő*. A hívők számára igazolta a hitigazságokat, a nem hívőkkel illetve a más hívőkkel szemben pedig megvédte azokat. Ezekben a korszakokban a teológia életerejére a *gondolatok szédlítő gazdagságában és a nagy elmék sokaságában* mutatkozott meg.

A negyedik virágkor az *I. Vatikáni Zsinattal* (1869-1870) és az azt követő egyházi ébredéssel kezdődött. Az *I. és a II. világháború* (1914 -1918, 1939-1945) rövid időre megakasztotta ugyan a fejlődését, de ezt követően újfent virágzásnak indult, és a *II. Vatikáni Zsinattal* (1962-1965) érte el újabb tetőfokát.

Zsinat után keletkező irányzatok és eszmeáramlatok sokfélesége (pl. *felszabadítás-, feminista-, egzisztencialista-, politikai teológia,*) azonban jelenleg *széttöredezetté* tette a teológiai gondolkodást.

Továbbá az sem kedvező a mai teológia számára, hogy a *Zsinat* következtében, amely *pasztorális zsinatnak* nevezte magát, nem annyira a *hit* kérdései érdeklik a mai embert, hanem inkább *erkölcsi (elválás, újracházasodás) és lelkipásztori problémák (laikusok bevonása a lelkipásztorkodásba, Rómától független liturgia)*.

Ugyanakkor ez a kor is *új kihívások* elé állította a teológiát (*magzatelhajtás, eutanázia*). Ezekre azonban már csak azért sem találja meg egykönnyen a választ, mert az iránta való érdeklődés – bár ez önmagában véve nem rossz! – már nem csupán a szakteológusokra (*papokra*) és az egyházi tisztségviselőkre (*hivatásos teológusok*) szorítkozik, hanem az eltérő egyházi kötődéssel rendelkező *laikusokra* is, ami rengeteg problémát eredményez, mert a társadalom – sőt a hívek egy része sem! – mára már nem különböztet szigorúan a (*hivatalos*) egyházi és a „*laikus*” teológia között, hanem a számára előnyösebbnek látszónak hisz.

Végül pedig jelenleg az Egyház elveszítette erkölcsi tekintélyét, befolyása a társadalmi életre, még azokban az országokban is, ahol hívei többségben vannak, vajmi csekély. A média által túlságosan is uralt közvélemény figyelme csak akkor fordul felé, ha valamilyen divatos és a vezető elit számára fontos társadalmi vagy politikai törekvést támogat (*menekültügy, klímaváltozás*) vagy ha tagjai botrányos cselekedetekbe (*kiskorúak szexuális zaklatása, homoszexualitás*) keverednek.

3. Teológus és Tanítóhivatal

Mielőtt végleg rátérnék a mai eszmeáramlatokra két újabb fogalmat kell még tisztáznunk. Ki a *teológus*? És mi az a legfelsőbb *instancia, intézmény*, amely a teológiát mindig helyes mederben tartja?

A *teológus* fogalma alatt értjük az Egyháznak azon tagját, akit tanulmányai és a közösségében élt hite arra képesített, hogy a teológia tudományos módján *Isten Igéje ismeretét elmélyítse*, valamint – ha erre egyházi megbízása van – a tanítást szolgálja. Az *egyházi Tanítóhivatal* pedig a római pápa és a világ összes püspökeinek a testülete; a krisztusi kinyilatkoztatás hivatalos őrzője, magyarázója és védelmezője. Ezt a tekintélyét Jézus Krisztus nevében gyakorolja.

A *Tanítóhivatal* és a *teológusok* közös feladata, hogy a kinyilatkoztatás szent letéteményét őrizték, mélyebben megértsék, feltárják, tanítsák és ha kell, megvédjék az Isten népe szolgálatában és az egész világ üdvére.

Egymáshoz köti őket *Isten Igéje*, mert mindketten azt kutatják. Valamint a múlt és a jelen egyházának a *hitérzéke* illetve a *hagyomány dokumentumai*, melyekben Isten népének közös hite le van fektetve.

A Tanítóhivatal és a teológusok között persze *különbségek* is vannak. Míg a természete folytán hivatalának gyakorlásában nem egyszer önkényesnek látszik. Addig a teológusoknak el kell ismerniük, hogy vannak olyan kollegáik, akik a tudományos

szabadságot igen csak eltúlozzák. Ezzel megérkeztünk a hagyományos hitet kikezdő mai modern eszmeáramlatok ismertetéséhez.

4. Mai uralkodó eszmeáramlatok és teológiai irányzatok

Amikor XXIII. János pápa (1958-1962) 1959. január 6-án a *Falakon kívüli Szent Pál bazilikában* a szentmisén jelenlévő bíborosoknak bejelentette, hogy egyetemes zsinatot akar összehívni, nagy megdöbbenést keltett nem csak bennük, hanem az egész Egyházban is. Maga a pápa sem tudhatta pontosan, hogy miről tárgyal majd és mit eredményez e Zsinat. Elhatározása a Szentlélek ihletésére történt. A II. Vatikáni Zsinat (1962-1965) valóban a Szentlélek sugalmazásának egyik legfényesebb bizonyítéka, Aki a meghívottakkal megérezte, hogy koruk emberéhez érthetőbb nyelven kell szólni. Olyan évszázados falakat romboltatott le velük, amelyek bástyaként védték, de ugyanakkor el is választották az Egyházat a külvilágtól. Ma már senki nem vonja kétségbe a II. Vatikáni Zsinat pozitívumait: - *megújította a liturgiát*, a szentmisén való „teljes, aktív részvételre” ösztönzött. Ezért fordította le a miseszöveget népnyelvekre. - *korszerűsítette az Egyházat*. A reformok – mint pl. a nemzeti nyelv használata vagy a vallásközi párbeszéd – hozzáférhetőbbé tették az Egyházat a modern világ számára.

Viszont azt sem szabad elfelednünk, hogy Zsinatnak *negatív „gyümölcsei”* is voltak illetve vannak mind mai napig.

Én csak egyet említenék, mert ez hozta a legnagyobb szakadást az Egyház soraiban. Nevezetesen azt, hogy a zsinati dokumentumokat a zsinaton egymásnak feszülő két tábor más és másképpen magyarázta. Az egyik táborhoz tartoztak azok, akik a zsinatot *reformként* értelmezték, amelynek célja az Egyház megújítása úgy, hogy közben az áthagyományozott értékeket átmentsük. Az Egyház fejlődni fog a reform után, de az marad lényegében, ami volt: Isten vándorló népe. Ebben az értelemben nyitotta meg a Zsinatot XXIII. János pápa is, amikor 1962. október 11-én azt mondta: „*Szükséges, hogy a megdönthetetlen és megváltozhatatlan tanítást, amelyre hűségesen kell vigyáznunk, elmélyítsük és úgy fogalmazzuk újra, hogy korunk igényeinek és szükségleteinek megfeleljen.*”

A másik táborhoz azok tartoztak, akik a Zsinatot *törésnek* gondolták. Szakítani mindazzal, ami a Zsinat előtt volt, és mindent újrafogalmazni *az új teológiai áramlatok* szerint. Képviselőik a zsinati dokumentumokat csak kezdetnek gondolták, amelyek még csak csiráikban tartalmazták a „*zsinat szellemét*”, amelyet az elkövetkező években és évtizedekben majd – úgymond – ki kell bontakoztatni. Bátran kell tehát teret biztosítani az újnak. Hogy pontosan mi lesz ez az új, az majd menet közben kiderül.

A Zsinat után – mint azonban az máskor is lenni szokott – azok, akik többet vártak, de csalódtak, odébb álltak. A hivatások száma szemmel láthatóan megcsappant, szemináriumok és kolostorok zártak be, papok kiléptek és megnősültek, mert a cölibátust az Egyház mégsem oldotta fel.

Azután a nagy újítási lázban – azzal, hogy az Egyház, képiesen, kinyitotta az ablakait – egy sereg új *izmus* és *eszme* is betört „*a szent falak közé*”, amelyek még ma is nagy károkat okozhatnak, ha nem figyelünk eléggé rájuk. Az első közülük: a relativizmus.

4.1. A relativizmus filozófiai irányzata a felvilágosodás szellemiségének szülötte. Jó kétszáz éven át töretlenül tartja magát, sőt az ún. *tudományos teológia* művelőinek körében egyre inkább hódít. Azt állítja, hogy *nincs abszolút igazság*. Az ugyanis néptől, kultúrától, helyi és történeti esetlegességektől függ.

Ha viszont az értékek és igazságok *kultúrafüggetlenek*, vonja le a következtetést, akkor teljesen fölösleges, sőt helytelen, ha másokat megpróbálunk áttéríteni arra a hitre, amelyet mi igaznak tartunk. Az Istenről, hitről, igazságról, abszolút értékekről

szóló viták alapvetően fölöslegesek és kártékonyak. Párbeszédet kell ugyan folytatni, de nem érdemes túl komolyan venni, hiszen úgyis minden viszonylagos.

Újabban ez a szemlélet látszik visszaköszönni az Egyház berkeiben is. A legutóbbi szaud-arábiai útja alkalmával a pápa Abu Dhabiban találkozott Ahmad Mohammad Al-Tayyeb egyiptomi nagyimámmal, és február 4-én egy közös nyilatkozatot írtak alá „*minden ember testvériségéről és a világon való együttéléséről*“. A dokumentumot akár mérföldkőnek is lehet nevezni, hisz először lépett egy olyan zárt arab országba pápa, mint Szaud Arábia, és először írt alá egy nagyimámmal közös dokumentumot. Van azonban egy passzus, amely több, mint félreértésre ad okot, nevezetesen amikor azt írja, hogy „*a pluralizmus és a másság a vallással, bőrszínnel, nemmel, etnikummal és nyelvvel kapcsolatban megegyeznek az embert teremtő Isten bölcs, isteni akaratával.*“ Ez - mondják a kritikusok - ellentmondani látszik Jézus missziós felhívásának, amely szerint minden népnek kell hirdetni az evangéliumot, mert csak az egyedül üdvözítő.

A relativizmus az *erkölcsöt* is kikezdte. Az *etikai relativizmus* rendszerint három állítást foglal magában: 1. Az erkölcsiség *változó*, minden korban és korszakban más és más. 2. Az erkölcsiség *szubjektív*: ahhoz viszonyuló, amit mi gondolunk vagy érzünk; azaz nincs semmi jó vagy rossz dolog, hanem csak a mi személyes gondolataink teszik őket azzá. és 3. Az erkölcsiség *egyéni*: az egyénekhez viszonyuló, azaz ahány ház, annyi szokás.

Az erkölcsi relativizmus többek között ahhoz vezetett, hogy nincs elfogadott módja a „*család*” megélésének. Számos társadalmilag többé-kevésbé elfogadott típus létezik, mint például a házasság, élettársi kapcsolat, szingliség, homoszexuális párok, vagy a mozaikcsalád. Ez a nézet még nem csapódott le ugyan a legutóbbi események arra engednek következtetni, hogy egy régi szentírási tanítást, mely szerint a homoszexualitás nem egyeztethető össze Isten akaratával, nagyon sok mai teológus idejétmúlnak és megváltoztatandónak mond.

4.2. A szociologizmus kifejezés a 19. századi Franciaországból ered, ahol alatta azt a törekvést értették, amely *a szociológia metódusait* erőszakkal a pszichológiára, az etikára, a filozófiára és a természettudományok egyéb ágára is ráhúzza. Ez a szándéka ma is minduntalan tetten érhető. Megkönnyíti a dolgát az, hogy a szociológia vívmányai és tanai manapság sok országban aránytalanul nagy érdeklődésre tartanak számot. Úgy is mondhatnánk, hogy a szociológia a jelen kor divatos tudományága. Amit a szociológus tesz, az azonnal a széles tömeg érdeklődésének homlokterébe kerül és azonnal elfogadásra talál.

Talán ez a nagyfokú és túlzott, sok esetben megalapozatlan érdeklődés az oka annak, hogy a mai szociológusok nem egyszer olyan területeken is megnyilatkoznak, amely egyáltalán nem az ő hatáskörükbe tartozik. Ilyenkor már nem szociológiáról beszélünk, amelynek a feladata az információk szolgáltatása, hanem ún. *szociologizmusról*, amely ezeket az információkat magyarázza és azok alapján – pedig egyáltalán nem tiszte! – megoldási javaslatokat tesz.

A szociologizmus ugyanis azt vallja, hogy az ember érzéseire és cselekedeteire, képességeire és szükségleteire teljes egészében a társadalom nyomja rá a pecsétjét. Olyan emberi összetevők, mint emberi természet, a szellem vagy a lélek, a szociologizmus szerint nem léteznek. Tanítása szerint: „*Mindennek az oka és magyarázata a társadalomban rejlik! Ami abban nincs, azzal nem kell foglalkozni!*” Hadd szemléltessem egy példával.

Németországban mind a három nagy pártnak saját közvéleménykutató intézete van. Ezek rendszeresen szolgáltatják a párt vezetőinek az adatokat arról, hogy hogyan vélekedik „*a nép*“, milyen a hangulata, mit szeretne hallani? Ugyancsak ezek az

intézmények tesztelik a pártok programját is. Ha arra a következtetésre jutnak, hogy a választópolgárok nagy többségét a program bizonyos pontjai nem érdeklik, akkor azokat a pontokat a pártok – legyenek azok bármilyen fontosak is! – a programból egyszerűen kitörlik.

Ez a veszélyes eszmerendszer, sajnos, a mai teológiába is beszüremkedett. Mivel az Egyháznak minden korban új megoldásokat kell keresnie arra, hogy a keresztény hitletéteményt hogyan tudja mai nyelvre lefordítani, újabban ott követi el a hibát, hogy olyan szociológusokra hallgat, akik szerint a *cselekvés mércéje a valós helyzet*. Szociológiai felméréseket végeznek az emberek vallásosságáról – ami még rendben is lenne! –, ahhoz, hogy – és ez viszont már nincs rendben! – az igehirdetés és a teológia tartalmát illetve nyelvezetét majd hozzáigazítsák. Ezért nem hallani most már egy nagyon jó ideje ezeken a tájakon szentbeszédeket a bűnről, a keresztény szexualitásról vagy a végső dolgokról (*ítélet, pokol, mennyország*), mert ezek a témák bár az üdvösség szempontjából fontosak, viszont a hívek nagy részét nem érdeklik.

Ha az ember mindig csak a valós – egyszer jó, máskor rossz – cselekedeteit teszi meg döntésének mértékéül, akkor ezzel lemond arról, hogy a valóságot jobb irányba megváltoztassa. Ha pl. a válás, a magzatelhajtás, a kegyes halál, a bűn a nagy többség számára norma, hisz az emberek túlnyomó része nem tartja bűnnek, akkor se a társadalom, de se az Egyház nem is fog változtatni rajtuk!

4.3. A szituációs etika egy erkölcsfilozófiai irányzat, amely egy konkrét helyzetben az erkölcsi ítéletalkotás során a személyes lelkiismereti döntésnek tulajdonítja a legnagyobb fontosságot. A kifejezést 1938-ban **Theodor Steinbüchel** (1888-1949) katolikus erkölcsoteológus használta először. A szituációs etika *tagadja* az egyetemes, mindig és mindenkre nézve kötelező érvényű, *megváltoztathatlan erkölcsi normákat*. Nincs eredendően rossz erkölcsi cselekedet, minden szabály alól van kivétel! Egy cselekedet erkölcsössége a személy adott – szubjektív – helyzetétől függ. 1956-ban a Szent Officium elítélte a szituációs etikát, mert „(...) *ez a szubjektív hozzáállás lehetővé teszi valaki számára, aki különleges konkrét helyzetben van, hogy ő maga döntse el, mi az erkölcsileg helyes az adott hic et nunc [itt és most] helyzetben. Nincs függés semmilyen, az emberen kívül álló, megváltoztathatatlan szabálytól; nincs mértéke az igazságnak és a becsületességnek az emberen kívül; az ember egyedül elég a saját erkölcsi irányításához.*”

A vita azonban nem ült el, sőt 1968-ban a *Humanae vitae* pápai enciklika megjelenése után, amely azoknak, akik nem akartak gyermekáldást, nem engedte meg csak a természetese védekezést, különösen a házassági és a nemi erkölcs témakörében folyt tovább. Míg a Tanítóhivatal továbbra is az Egyház hagyományos, általánosan érvényes objektív normáit és a természet törvényt hangsúlyozta, a szituációs etika képviselői a személyes felelősségre hivatkozva védelmezték az egyházi törvényektől eltérő magatartásformákat.

A legutóbbi időkben néhány teológus még tovább ment. Azt állítják, hogy a személy tetteinek bírója egyedül a saját lelkiismerete. Az ember csak akkor érheti el az erkölcsi tökéletességét, ha lelkiismereti döntéseit „*autonóm módon*” hozza meg. Ezt az érlelődési folyamatot gátolják az Egyházi Tanítóhivatal túlságosan kategorikus állásfoglalásai sok erkölcsi kérdésben, s ilyen beavatkozásai a hívőkben lelkiismereti konfliktusokat okoznak. El hát velük!

A kritikusok szerint ez a vélemény köszön vissza a 2016. február 8-án megjelent *Amoris laetitia* című apostoli buzdításban. Az apostoli buzdítás több helyen is a személy helyzetéből indul ki, és hozzá akarja igazítani az isteni megváltoztathatlan erkölcsi normát. Nagy szimpátiával kezeli azokat a híveket, akik elváltak és polgárilag újrահázassodtak, és azokat, akik házasság nélkül együtt élnek, egyik mentséget a másik

után találva az elesettség állapotában élők számára. A katolikus házasságot érintő igazi katolikus tanítást mint elvont ideált írja le, amely elérhetetlen a konkrét körülmények között élő emberek számára.

4.4. A felszabadítási teológia Dél-Amerikából indult ki az 1960-as években. A nincstelenek körében munkálkodó misszionáriusok és papok úgy érezték, hogy a katolikus egyház hagyományos hittani súlypontú teológiája helyzetükben nem alkalmazható, ezért helyette valami mást akartak. Egyes teológusaik – pl. **Gustavo Gutiérrez** (*1928) – szerint a Szentírás a cselekvő Istent állítja elénk, aki magára veszi a szegények és a szenvedők terheit, és az ő felszabadításukon munkálkodik. Ezért a katolikus Egyház papjainak és híveinek is is minden eszközzel – ha kell, fegyverrel is! – az elnyomás megdöntéséért és a szenvedők felszabadításáért kell síkraszállniuk. Következésképp a hagyományos teológiának nem az a feladata, hogy a világot értelmezze, hanem az, hogy végre megváltoztassa.

Teológusai számára a *marxizmus* társadalomelméleti irányzata az, amelynek segítségével a szegények szörnyű helyzete orvosolható. Ugyanis a marxizmus és a szocializmus olyan politikai programot kínál, amely által a jelenlegi igazságtalan társadalmi rendszer lebontható, és egy igazságosabb társadalom építhető fel. A kapitalizmus a lehető legrosszabb társadalmi forma, a szocializmust viszont minden eszközzel támogatni kell.

A felszabadítási teológia nem csak egész Latin-Amerika, de más földrészek baloldali keresztényeire (*keresztényszocialisták és keresztény kommunisták*) is igen nagy hatással volt. És mivel képviselői szinte kivétel nélkül mind katolikus papok voltak, 1983-1984-ben a *Hittani Kongregáció* elítélte azokat a nézeteket, amelyek azt hangoztatják, hogy ebben, és nem az eljövendő világban kell keresni a társadalmi igazságosságot, ha kell, akkor erőszakkal is.

Manapság az Egyházon belül a felszabadítási teológia reneszánszát éli. 2012. július 26-án a Hittani Kongregáció akkori prefektusa, **Dr. Gerhard Müller** bíboros még úgy nyilatkozott, hogy noha a felszabadítási teológia nyomán valóban nem lehet a mai világban Isten szeretetéről és irgalmasságáról beszélni azon emberek szenvedését látva, akiknek se inni-, se ennivalójuk nincs, és akiknek a jogait a hatalmasok semmibe veszik, azonban a „*marxista önmegváltás tana és az Istentől ajándékozott üdv*” összekeverését „*elvileg továbbra is el kell utasítani*”. A jelenlegi pápaság alatt a teológia valamikor elítélt képviselőit rehabilitálják, és teológiájuk vitatott téziseit a gyakorlatban az egész világegyház számára kiterjeszteni látszanak.

Kritikusai azt róják fel a pápának, hogy politikai kereszténységet gyakorol, és míg a kereszténységnek minden társadalmi formával szót kell érteni, addig ő látszólag - akarva vagy akaratlanul - a balos, szocialista világnézetet és politikusokat támogatja, és engedi, hogy a nagy világszervezetek (UNO, EU) politikai céljaikra kihasználják.

5. Kiütkeresés

Az alábbiakban pár olyan gondolatot ajánlok, amelyek – szerintem – segíthetnének a jelenlegi krízis megoldásában.

5.1. A mai Egyház krízise hit-krízis. Ezt nem csak abból lehet látni, hogy egyre fogy a hivatások száma, egyre kevesebben járnak szentmisére illetve járulnak a szentségekhez, hanem abból is, hogy *nincsenek nagy teológusaink*. A hittudomány ugyanis a hitből él. Ha körbenézünk, akkor nagyon sok teológiai fakultáson olyan professzorok tanítanak, akik nyíltan vallják, hogy a katolikus hitletéteménnyel problémájuk van. Ezeket vagy nem tanítják növendékeiknek, vagy az Egyháztól eltérően módon értelmezik. Jézus jelenléte az Oltáriszentségben, feltámadása,

mennybemenetele, Mária szüzessége, szeplőtelen fogantatása, végső dolgok (*mennyország, pokol, ítélet*) mind ilyen témák. Felnő egy-két ilyen liberális teológusnemzedék, amely a valódi nagyokat (*pl. Joseph Ratzinger/XVI. Benedek pápa, Robert Spaemann*) lenézi, maradnak bélyegzi - és tönkreteszi a hitet. A püspökök nem sokat tehetnek ellenük, mert állami alkalmazottak. Ha egyszer bekerültek a szisztémába, onnan nem eshetnek ki. Közben pedig gondoskodnak arról, hogy egy hozzájuk hasonlóan gondolkodó, posztmodern teológiát valló nemzedék kerüljön ki a kezük alól.

Meg kellene tehát újítani a teológiai oktatást!

5.2. Krízishelyzetekben nagy a kísértés arra, hogy ne magunkat, nézeteinket illetve rossz beidegződéseinket, hanem a (tőlünk kívül álló) *struktúrákat változtassuk* meg. Hadd hozzak erre egy példát a nekünk otthont adó német katolikus egyház gyakorlatából. Most már évek óta magas az egyházból kilépők száma. A legújabb statisztikák szerint olyan város is van (*pl. Essen*), ahol ez a szám 17%-kal nőtt meg egy esztendő alatt. Az okok egy része közismert. Első helyen az állam által behajtott, kötelező egyházadó, aztán a liberális világnézet és a szekularizáció (*elvilágiasodás*) beszüremkedése az egyházi életbe. Az egyházi vezetők nagy része azonban nem látja vagy nem akarja látni a fától az erdőt, és strukturális változtatásokat sürget: cölibátus eltörlése, nők pappászentelése, egyneműek házassága, a katolikus szexuál-etika megváltoztatása, stb. És teszi ezt mindannak ellenére, hogy tudja: az evangélikus egyházban ez mind így van, mégis ugyanolyan, ha nem nagyobb a soraiból kilépők száma.

Szerintem ahhoz, hogy az Egyház megújuljon, nem a strukturális vagy tanbeli változtatásokra van szükség, hanem inkább újraevangelizációra, lelki központok létrehozására, amelyek az időközben elvilágiasodott embereknek hitet sugároznának.

5.3. Azután krízis-helyzetekben fontos szerepe van a tanítóknak, azaz a *püspököknek*. Isten – a pápával egységben – rájuk bízta a hitletéteményt, hogy azt - Jézus Urunk szavai szerint - teljes terjedelmében, nem megrövidítve vagy felvizezve minden korok emberének tovább adják. Egyetlen egy részt sem szabad elhagyniuk, eltorzítaniuk vagy elhanyagolniuk. **Aquinói Szent Tamás** (1225-1274) egyházatya szerint súlyos bűn az, ha püspökök az Egyház hitét nem ismerik. Fontos, hogy állandóan tanulmányozzák, mint ahogyan az is, hogy éberén vigyázzanak a joghatóságuk alá tartozó teológusokra, hogy azok mit tanítanak vagy mit írnak!

Fontos továbbá az is, hogy felismerjék az idők jeleit, és ne menjenek a korszellem vagy az épp divatos eszmeáramlatok után, még a médiák nyomására sem, hanem felismerjék, mire van Isten Népeinek valóban szüksége, és mi az, ami talmi, mulandó, illetve ami nem az ő feladatuk.

Az ember csak találgatja, mi vezeti őket *mainstream* megnyilvánulásaikban: rossz tanácsadók, teológiaiag képzetlen szóvivők, akik a korszellem szerint táncolnak, vagy félelem a médiától. Ezt mindegyik püspöknek magának kell eldöntenie. Az viszont hatásosabb és üdvösebb lenne, ha a katekizmusra és a hitktatásra, illetve a szentségi élet erősítésére fektetnék a hangsúlyt.

5.4. Végül krízis-helyzetekben egyetlen egy jelszó lehet: *vissza a gyökerekhez!* A legfontosabb az lenne, hogy a *hitet* ismét *örömforrássá kellene tenni*. Most már évek óta arról olvashatunk szinte minden statisztikai felmérésben, hogy a társadalom fogékony a hitre, érdeklődik a vallás(ok) iránt. Mégsem vagyunk képesek a hitet továbbadni.

Mintha megszűntünk volna a hit tovább adására új utakat keresni. Mintha beletörődünk volna abban, hogy a hagyományos hit a szemünk előtt széttöredezik, a *népegyház* eltűnően van. Fiataljainkat megkereszteljük, nagy részüket megbérmáljuk, azután a hit és a vallásgyakorlat számára eltűnnek. Ezekkel, nem pedig világpolitikával, éghajlatváltozással, migrációval kellene foglalkoznunk. Az a politikusok dolga, mi a hit- és erkölcsbeli hátteret adjuk! „*Tudnotok kell, hogy mit hisztek!*” – mondta XVI. **Benedek** pápa egyszer a fiataloknak. Ahhoz viszont, hogy tudják, hirdetniük kellene a hitet. **Szent Pál** írja a rómaiakhoz írt levelében „... *Amint meg van írva: „Aki segítségül hívja az Úr nevét, üdvözülni.” De hogyan hívják segítségül azt, akiben nem hisznek? Hogyan is higgyenek abban, akit nem hallottak? Hogyan hallják meg igehirdető nélkül?*” (vö. 10,13-14). Ahelyett, hogy a teljes hitet hirdetnénk, relativizáljuk, egyre kevesebbet és kevesebbet mondunk nekik, egyre kevesebbet kérünk tőlük, hogy a korszellemnek megfeleljünk – és ne foglalkozzon velünk a média.

Addig azonban, amíg nem rendszeresek a keresztelezési oktatásaink; amíg a hitoktatásunk – sokszor nem hívő – állami alkalmazottak kezében van; amíg az elsődíjazásra való készületünk nem annak szentségi vetületével (*gyónás, szentáldozás*) foglalkozik, hanem annak ünnepi oldalával; addig, amíg a bérmálásra való készület nem egyéb, mint bevezetés a szociális munkába, de nem növekedés a hitben; addig, amíg a jegyesoktatás csak abból áll, hogy segítünk a párnak egy szép liturgia összeállításában: kikeressük az énekeket, a modern dalokat, világi szövegeket; addig, amíg a vasárnapi szentmisét ok nélkül igeistentisztelettel helyettesítjük, egymással való találkozásra degradáljuk, ahelyett, hogy azt mondanánk az embereknek, ami igaz is, hogy szentség és Jézussal találkozunk alatta, addig csak becsapjuk a híveket, addig egyre sekélyesebb kereszténységet adunk nekik, és csak súlyosbítjuk a krízist, sem hogy megoldanánk.

Előadásom végéhez értem. Remélem, nem festettem túl sötét képet az Egyházzal. Hiszem ugyanis, hogy az Egyházat minden izmus és eszmeáramlat, minden progresszív vagy konzervatív teológus, főpásztoraink, papjaink és híveink minden emberi gyarlósága ellenére a Szentlélek vezeti. Azon kívül, hogy éberek és józanul kritikusak legyünk minden tetszetős tanítással és az Egyházzal és szolgálóiról megjelenő manipulatív cikkekkel, adásokkal, írásokkal szemben, a legfontosabb dolgunk, hogy imádkozzunk hozzá: *Istenünk, add meg kegyesen népednek, hogy a pápával, a püspökökkel és a papokkal egygyé forrjon az Evangélium és az Oltáriszentség által, és egy legyen a Szentlélekben. Így méltón képviselje népednek világot átfogó közösségét, jellé váljék a világ számára, és Krisztust vigye az emberek közé. Ámen.*

Stuttgart, 2019. február 27.